

Ілона Бойчевська

Основні аспекти підготовки фахівців у ВНЗ Німеччини

Українська освіта робить вагомі кроки для того, щоб увійти в європейський освітній простір, що зумовлює необхідність змін у системі вищої освіти. Кожна країна світу сьогодні має власний багатий досвід становлення системи освіти. Аналітичне вивчення подібного досвіду сприятиме збагаченню вітчизняної системи освіти, допоможе вирішити низку проблем, які сьогодні постають перед освітою України.

Особливий інтерес викликає побудова системи вищої освіти у ФРН. Сьогодні це одна з центральних європейських країн з багатовіковим досвідом та усталеними традиціями в освітній галузі. Вищі навчальні заклади ФРН поділяються на:

- вищі школи (Hochschule) – це ВНЗ, як правило гуманітарного спрямування;

- вищі школи професійної освіти (Fachhochschule) – спеціалізовані вищі школи, особливістю яких є тісний зв'язок між теорією та практикою. Всі програми розраховані на 2 обов'язкових практичних семестри. Термін навчання – 8 семестрів. Ці ВНЗ готують високоякісних спеціалістів для окремих галузей: інженерна справа, управління бізнесом, дизайн і соціальні спеціальності. Закінчивши курс студенти отримують диплом. За статистикою до таких ВНЗ вступає чверть абітурієнтів. Вони випускають більш ніж 70% німецьких інженерів, половину спеціалістів у сфері інформатики та організації виробництва. Ці ВНЗ мають скорочений термін навчання, до якого входить теоретична підготовка протягом трьох років та рік практичної роботи на підприємстві чи фірмі, з якими вони тісно співпрацюють. Навчання в них максимально наближене до практики, всі викладачі обов'язково мають професійний досвід і тісні зв'язки з промисловими фірмами. Завдяки скороченому курсу навчання й меншими порівняно з університетами витратами на навчання спеціальні ВНЗ заслуговують на більшу увагу з точки зору можливості запозичення позитивного досвіду.

- Університети (Universität) – більші, ніж вищі школи та вищі школи професійної освіти. Кількість факультетів та предметів, що вивчаються може бути дуже великою (близько 400). Тут студенти займаються виключно науковою діяльністю, проводяться фундаментальні дослідження. Викладаються такі предмети як: медицина, природничі, технічні та гуманітарні науки, правознавство, теологія, економіка, соціологія та аграрні науки. Широкий вибір предметів в межах одного факультету дозволяє отримати міждисциплінарну освіту та спеціалізуватись на різних аспектах вивчення. Університетська освіта спрямована на підготовку всебічно розвинутого професіонала, що має широкий кругозір.

- Технічні університети (Technische Universität) – університети, які надають освіту технічного спрямування, кузні німецької інженерії. Тут з теоретичної точки зору детально досліджуються окремі галузі науки: хімія, фізика, машинобудування, електротехніка, електроніка, матеріалознавство.

Вони мають високу репутацію у світі і готують спеціалістів з інженерних та природничих спеціальностей.

- Професійні академії (Berufsakademie) – навчальні заклади третього ступеню, навчання в яких передбачає практичну орієнтацію, але на противагу університетам та вищим школам, не надають академічного ступеню. Поряд з теоретичним, частина навчання проходить на підприємстві (за дуальною системою). В деяких землях існують заклади, що називаються професійними академіями, але діють за іншими принципами. В 2009 році професійні академії були приєднані до ВНЗ дуальної освіти Баден-Вюртембергу. Учні закінчують трирічний навчальний контракт з підприємством, де проходить половина навчання. Інша половина навчання відбувається в професійній академії, до того ж теоретичне і практичне навчання чергуються кожних три місяці.

Німецькі ВНЗ є переважно державними, лише за останні роки було створено декілька приватних університетів. Навчання триває 4 роки. Винятком є медична освіта (більш тривала) і вища педагогічна освіта (3 роки). Після навчання відбувається стажування (18 місяців), а після нього – здача екзаменів та отримання дипломів. Більше половини студентів навчається у ВНЗ з гуманітарним профілем. Система підрахунку успішності студентів вимірюється в семестрових тижневих годинах. За 4 роки виходить 150-160 семестрових годин. Підрахунок успішності здійснюється шляхом екзаменів, допуском до яких є виконання декількох письмових контрольних робіт. Студенти, що виконали всі попередні вимоги програми підготовки з певної спеціальності, подають заяву про допуск до складання екзаменів, а екзаменаційний комітет ВНЗ приймає відповідне рішення.

У ВНЗ є такі форми занять: лекції, практичні, семінари, лабораторні заняття. Існує один вчений ступінь – доктор наук, який присуджується після захисту й публікації дисертації в начальному закладі.

Перелік напрямків підготовки фахівців у Німеччині формується на підставі напрямків підготовки, які подають ВНЗ. Питання про відкриття нових напрямків підготовки ВНЗ вирішують спільно з міністерствами освіти земель. Організація навчання здійснюється відповідно до рекомендацій Комісії з реформування навчання та Постійної конференції міністрів освіти земель.

Залежно від спеціальності в німецьких університетах студент може отримати диплом (Diplom), академічний ступінь магістра (Magister), або скласти державний іспит (Staatsexamen) в якості випускного (всі ці кваліфікаційні звання є рівноцінними). Підготовка бакалаврів та магістрів у Німеччині здійснюється порівняно недавно. Тривалість навчання бакалаврів становить 6—8 семестрів, магістрів — 2—4 семестра. Екзамени на ступінь бакалавра підтверджують отримання професійної кваліфікації. Після отримання ступеня бакалавра випускник може почати професійну діяльність або ж продовжити навчання у ВНЗ і отримати ступінь магістра або дипломованого спеціаліста.

Підготовка магістрів (Magister Artium) ведеться, як правило, з гуманітарних та суспільних напрямків. Вона орієнтована не на конкретну сферу професійної діяльності, а на наукову сферу, тобто це підготовка до наукової діяльності. Робота над дисертацією на науковий ступінь доктора є логічним продовження магістерської підготовки. Магістерські экзамени складаються, як правило, з двох основних предметів, або ж одного основного і двох додаткових. Окрім экзаменів магістри обов'язково готують та захищають магістерську роботу.

Після об'єднання Німеччини у 1992 - 93 навчальному році стало 318 закладів вищої освіти різного рівня: 91 звичайний та один загальноосвітній університети, 11 педагогічних, 19 теологічних, 43 мистецьких і 153 технічних та спеціалізованих ВНЗ. Зі згаданих до недержавного сектору входили 6 університетів, 17 теологічних закладів, 2 мистецьких коледжі, 35 вищих фахових шкіл.

Таким чином, підготовка фахівців у ВНЗ Німеччини залежить від типу ВНЗ та відрізняється цілями, організацією, тривалістю навчання, вимогами до підготовки та порядком проведення экзаменів, спрямованістю та рівнями підготовки, документами та ступенями, що присвоюються після закінчення навчання. Загалом програми підготовки у німецьких ВНЗ передбачають менше экзаменів, ніж з тих самих напрямків в Україні. Німецькі програми підготовки в цілому більш гнучкі порівняно з українськими, в них немає регламентації складання экзаменів у чітко визначені терміни.